

สิทธิในการใช้ภาษา

Language Rights

บทนำ

ชนชาติไทยทั่วถ้วน ทุกคน
ต้องเกิดภาษาตน ยิ่งแล
ศัพท์เทศไปควรปน ประกอบ
จนึกเป็นเกียรติแท้ ที่พร้อมคำไทย
ไทยควรรู้คำคำ คำไทย
จำจจนเจนใจ จบเค้า
เพียรเขียนอ่านอรรถไข ขจัดมืด มนต์แล
จึงจะนับเนื่องเข้า คู่ชั้นคนดี
พึงมีมนัสเอื้อ เอาธุระ
ช่วยราษฎร์แรงกำลุน เหลี่ยมด้อย
เรียนเขียนอ่านเพิ่มพูน พิทย์คล่อง แคล้วแล
รู้หลากมากถุ่ถ้อย เน้นใช้คำเรา
ภูมิลาเนานับทั้ง สำเนียง
พจน์พากย์หากผิดเสียง แปรงบ้าง
ไปถือว่าต่างเวียง ต่างชาติ
พึงอย่ากเอ๋ยอ้าง แผลกเพี้ยนเผ่าไทย
ทั่วไปไทยจูงพุย เพียรสอน
ช่วยแนะนำราษฎร์ ซึ่งไร
ความรู้จักกอบปรกร- ณียกิจ
เพื่อปฏิบัติตนได้ เลกเชื้อสาธุชน

ที่มา. จาก “อนุสรณ์ครบรอบ 100 ปี ๗๗๗ จอมพล ป. พิบูลสงคราม 14 กรกฎาคม 2540 ศูนย์การทหารปืนใหญ่,”
โดย ป. พิบูลสงคราม, 2540, ลพบุรี: ศูนย์การทหารปืนใหญ่. ค่ายพลโยธิน.

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2483 จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศสำนัก
นายกรัฐมนตรี ว่าด้วยรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 9 เรื่องภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี มีความว่า

ด้วยรัฐบาลพิจารณาเห็นว่า การที่ชาติไทยจะดำรงถาวรและเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปนั้น ย่อมต้องใช้ภาษา
และหนังสือของชาติเป็นส่วนประกอบอันสำคัญ คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ ให้ประกาศเป็นรัฐธรรมนูญไว้
ดังต่อไปนี้

1. คนชาติไทยจะต้องยกย่อง เคารพ และนับถือภาษาไทย และต้องรู้สึกเป็นเกียรติยศในการพูดหรือใช้ภาษาไทย

2. คนชาติไทยจะต้องถือว่า หน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีประการหนึ่งนั้น คือ ศึกษาให้รู้หนังสือไทยอันเป็นภาษาของชาติ อย่างน้อยต้องให้อ่านออกเขียนได้ ประการที่สอง คนชาติไทยจะต้องถือเป็นหน้าที่อันสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุนแนะนำชักจูงให้พลเมืองที่ยังไม่รู้ภาษาไทย หรือยังไม่รู้หนังสือไทยให้รู้ภาษาไทย หรือให้รู้หนังสือไทยจนอ่านออกเขียนได้

3. คนชาติไทยจะต้องไม่ถือเอาสถานที่กำเนิด ภูมิภานา ที่อยู่ หรือสำเนียงแห่งภาษาพูดที่แปรไปตามท้องถิ่น เป็นเครื่องแสดงแสดงความแตกต่างกัน ทุกคนต้องถือว่า เมื่อเกิดมาเป็นคนชาติไทย ก็มีเลือดไทยและพูดภาษาไทยอย่างเดียวกัน ไม่มีความแตกต่างกันในการกำเนิดต่างท้องถิ่นหรือพูดภาษาไทยด้วยสำเนียงต่าง ๆ กัน

4. คนชาติไทยจะต้องถือเป็นหน้าที่ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีแห่งชาติ ช่วยแนะนำชักชวนสั่งสอนผู้ที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจหน้าที่พลเมืองดีของชาติให้รู้ได้เข้าใจหน้าที่พลเมืองดีแห่งชาติไทย

ประกาศมา ณ วันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2483 พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี

เจตนารมณ์ของรฐนิยม ฉบับที่ 9

คนไทยชื่นชม ซาบซึ้ง และเข้าใจ

เจตนารมณ์ของจอมพลแปลก พิบูลสงครามคือว่า ท่านต้องการสร้างความเป็นปึกแผ่นและสมานฉันท์แห่งชาติไทยให้เกิดขึ้น ในการสำรวจสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2480 ปรากฏว่าคนไทยไม่รู้หนังสือถึงร้อยละ 68.80 ท่านต้องการสนับสนุนส่งเสริมและเร่งรัดให้คนไทยได้รู้หนังสือไทยเพิ่มขึ้น รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้น สังกัดสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีการเกณฑ์ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกให้เรียนหนังสือ มีการจัดพิมพ์แบบเรียนสำหรับผู้ใหญ่ แจกให้เปล่าไปทั่วประเทศ โดยมีจุดประสงค์หลัก 2 ประการคือ

1. ส่งเสริมการเรียนภาษาไทยให้แก่ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกให้อ่านออกเขียนได้

2. ส่งเสริมการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองในระบบประชาธิปไตยเป็นที่น่าสนใจที่คนสังครามโลกครั้งที่สองขึ้น โรงเรียนผู้ใหญ่ต้องยุบเลิกไป เมื่อมีการทำสำมะโนประชากรใหม่ในปี พ.ศ.

2490 คนไทยที่ไม่รู้หนังสือลดลงเหลือเพียงร้อยละ 46.20 นับว่าในช่วงระยะสิบปี ลดลงถึงร้อยละ 22.60 จะเห็นได้ว่ารฐนิยม ฉบับที่ 9 มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาไทยของคนไทยอย่างมาก ปัจจุบันจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือของคนไทยคิดเป็นร้อยละ 2.00 ของประชากรทั้งประเทศ (เทียบกับจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือของของประเทศต่าง ๆ เช่น จีนร้อยละ 18.50 ลาวร้อยละ 43.40 บรูไนร้อยละ 11.80 ภูฏานร้อยละ 57.80 พม่าร้อยละ 16.90 มาเลเซียร้อยละ 16.50 และฮ่องกงร้อยละ 7.80) นับว่าเป็นความสำเร็จอันดีเยี่ยมสำหรับประเทศไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 เป็นต้นมา

รฐนิยม ฉบับที่ 9 กับสิทธิในการใช้ภาษา

เราต้องยอมรับว่ารฐนิยม ฉบับที่ 9 มี

คุณูปการต่อประเทศไทยเป็นส่วนรวมอยู่มาก ถ้าหากทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยพูดภาษาตระกูลใดด้วยกันทั้งหมด การเน้นว่าไม่ให้ยึดติดสถานที่กำเนิด ภูมิภานา การออกเสียงแปร่งหรือสำเนียงเป็นเรื่องสำคัญที่แสดงความแตกต่างทางภาษาเพราะทุกคนพูดภาษาเดียวกัน ตามสภาพความเป็นจริงในประเทศไทยแม้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศพูด

ภาษาตระกูลไต แต่ก็ยังมีผู้พูดภาษาตระกูลอื่นอีกมากมายถึง 60 ภาษา การที่คนเกิดมาภาษาแรกหรือภาษาที่หนึ่งที่เขาพูดไม่ใช่ภาษาไทยแต่เป็นภาษาอื่น เช่น ภาษาชาวเขาของชนกลุ่มน้อย ภาษาปัตตานี มลายู(ที่เลี้ยงไปเรียกอย่างผิด ๆ ว่าภาษาชาวอินเดีย)ของชายแดนจังหวัดภาคใต้ ภาษาเขมรในแถบจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ภาษาเวียตนามในแถบจังหวัดสกลนครและนครพนม เป็นต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องสร้างนโยบายภาษาให้ครอบคลุมผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาไทยด้วย การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การยอมรับภาษาแม่ของเขาโดยการนำมาใช้เป็นสะพานเชื่อมภาษาแม่ของเขาเข้ากับภาษาไทย น่าจะสร้างความรู้สึกและสำนึกที่ดีสำหรับผู้พูดภาษาอื่นเป็นภาษาแม่ ไม่น่าที่จะบังคับให้เริ่มต้นก็เรียนแต่ภาษาไทยอย่างเดียว จากงานวิจัยทางการศึกษาระบบทวิภาษาค้นพบพ้องกันว่า นักเรียนที่มีภาษาแม่แตกต่างจากภาษาประจำชาติหรือภาษาราชการ จะเรียนได้ช้ากว่านักเรียนที่มีภาษาแม่เป็นภาษาประจำชาติหรือภาษาราชการ หากไม่มีการสนับสนุนหรือเข้าใจเรื่องภาษาแม่และภาษาที่สองให้ดี จะทำให้นักเรียนเดลิค ไม่อยากเรียน หรือหนีโรงเรียนไปเลย ฉะนั้นการที่เราละเลยไม่นำพาความสำคัญของภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยแทนที่จะสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นกลับจะปรากฏผลในทางตรงข้าม นั่นก็คือการสร้าง ความแตกแยกอยู่ลึก ๆ รอวันที่จะปรากฏเด่นชัดขึ้นวันใดวันหนึ่งในวันข้างหน้า

เราทราบกันดีว่าสมาชิกใหญ่ขององค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 โดยยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนที่เกิดมาย่อมได้รับการคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มที่เท่าเทียมกันทุกคน ส่วนสิทธิในการใช้ภาษา(Language Rights) ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนเป็นที่สนใจของ

ประชาคมโลกเช่นกัน จากความจริงที่ว่าเมื่อเด็กแรกเกิด แม้จะพูดไม่ได้เพราะอวัยวะในการออกเสียงยังไม่เต็มที่ไม่เอื้อต่อการออกเสียง แต่เด็กผู้เกิดมาลิ้มรสชาติโลกก็ได้ยินเสียง ได้ยินภาษากรอกหูตั้งแต่คลอดออกมาจากท้องแม่ ซึ่งต่อมาก็มักจะเป็นภาษาแม่หรือภาษาที่หนึ่งของเด็กผู้นั้น และเขาสามารถใช้ภาษานั้นได้อย่างแคล่วคล่องเมื่อเติบโตขึ้น ตราบใดที่ประชาคมโลกยอมรับในสิทธิมนุษยชน ก็น่าจะต้องยอมรับในสิทธิการใช้ภาษาด้วย ได้มีการจัดประชุมองค์การนอกภาครัฐ (เอ็นจีโอ) ว่าด้วยเรื่องสิทธิทางภาษาศาสตร์(Linguistic Rights)ขึ้นที่เมืองบาร์เซโลนา ประเทศสเปนระหว่างวันที่ 6-9 มิถุนายน 2539 และมี Universal Declaration of Linguistic Rights ออกมา และยูเนสโกเองก็พยายามผลักดันปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิในการใช้ภาษา แต่ก็ยังล้มลุกคลุกคลานไม่เป็นผล แต่จนถึงบัดนี้ สิทธิในการใช้ภาษาแม่ยังไม่ได้ได้รับการรับรองจากประชาคมโลก หลังสุดที่มีการออกเสียงรับรองสิทธิในการใช้ภาษา ประเทศพม่าและประเทศไทยร่วมกับอีกหลายประเทศออกเสียงไม่รับสิทธิดังกล่าว เมื่อไรก็ตามที่เรายอมรับสิทธิในการใช้ภาษาแม่ ความรู้สึกในศักดิ์ศรีของแต่ละภาษาจะเกิดขึ้น ความสมานฉันท์ในชาติที่ใช้หลายภาษาจะตามมา สังคมทวิภาษาและพหุภาษาที่จะเป็นเรื่องธรรมดา เราจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ลบความแตกต่างทางภาษาออกไปได้ เมื่อทุกคนเข้าใจภาษาของกันและกันการปรับเปลี่ยนจากการรู้ภาษาแม่ภาษาเดียวมาเป็นการรู้มากกว่าหนึ่งภาษาเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก ประเทศหนึ่งไม่ใช่มีภาษาเดียว ถ้าหากเราเชื่อว่าภาษาคือชีวิต จึงยอมไม่ได้ที่จะให้ภาษาสูญสลายไปต่อหน้าต่อตาและการศึกษาระบบทวิภาษาและพหุภาษาจะทำให้ นักเรียนและประชาชนเกิดวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลยิ่งขึ้น

แนวความคิดเรื่องภาษาเดียวสำหรับ
ประเทศเดียวย่อมเหมาะสมกับกาลเวลาและสมัย
หนึ่ง แต่เมื่อได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยอื่นในอีกสมัยหนึ่ง
ความคิดดังกล่าวอาจจะต้องมีการพัฒนาแก้ไข สิทธิ
ในการใช้ภาษาของกลุ่มชนในชาติน่าจะได้นำมาเป็น
ปัจจัยสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์ของคนใน
ประเทศ การยอมรับซึ่งกันและกัน การที่เราให้เกียรติ
เขา เขาก็จะให้เกียรติเราน่าจะเป็นมิติที่เหมาะสมและที่ดี
สำหรับสังคมแห่งความมีอารยะ การใช้ภาษาแม่เป็น
สะพานเชื่อมโยงระหว่างภาษาแม่กับภาษาประจำ
ชาติหรือระหว่างภาษาแม่กับภาษาราชการจะสร้าง
ความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนในชาติดียิ่งขึ้น

สรุป

ความเชื่อที่ว่าคนในประเทศหนึ่งต้องรู้ต้อง
ใช้ภาษาเดียวกัน ณ สมัยหนึ่งเวลาหนึ่งเมื่อต้องการ
เน้นย้ำถึงเอกภาพภายในชาติ ก็เป็นสิ่งที่เหมาะที่ควร
เฉพาะวาระนั้นสมัยนั้น แต่เมื่อโลกพัฒนาขึ้นและ
ความเป็นจริงที่ปรากฏในหลาย ๆ ประเทศที่แต่ละ
ประเทศจะมีคนพูดหลายภาษา การจะให้ทุกคนพูด
ภาษาเดียวกันย่อมเป็นไปได้ยาก ประชาคมจะอยู่
ร่วมกันอย่างสงบสุขและสมานฉันท์ได้ เมื่อทุกคน
พูดกันเข้าใจ เรียนรู้ภาษาของกันและกันยอมรับสิทธิ
ในการใช้ภาษาแม่ของบุคคลอื่น เพราะภาษาเป็น
เครื่องมือพื้นฐานที่จะนำไปสู่สิทธิอื่นของมนุษย์

ฉะนั้นสิทธิในการใช้ภาษาน่าจะได้รับการยอมรับ
จากนานาอารยประเทศ ณ คาบนี้และเวลานี้

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2483 จอมพลแปลก
พิบูลสงครามได้ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 9 เรื่องภาษาและหนังสือไทย
กับหน้าที่พลเมืองดี ให้ภาษาไทยเป็นภาษาของชาติ
มีการกำหนดให้คนไทยที่ไม่รู้หนังสือซึ่งได้มีการ
สำรวจสำมะโนประชากรเมื่อ พ.ศ. 2480 ว่ามีถึงร้อยละ
68.80 ต้องเข้าเรียนโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อเกิด
สงครามโลกครั้งที่สองโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ต้อง
หยุดชะงักลง พอปี พ.ศ. 2590 ได้มีการทำสำมะโน
ประชากรใหม่ ปรากฏว่าจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือลดลง
ถึงร้อยละ 22.60 ปัจจุบันคนไทยที่ไม่รู้หนังสือมีเพียง
ร้อยละ 2.00 ดีกว่าทุกประเทศในแถบเอเชียด้วยกัน

แนวความคิดเรื่องภาษาเดียวสำหรับ
ประเทศเดียวย่อมเหมาะสมกับกาลเวลาและสมัย
หนึ่ง แต่เมื่อได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยอื่นในอีกสมัยหนึ่ง
ความคิดดังกล่าวอาจจะต้องมีการพัฒนาแก้ไข สิทธิ
ในการใช้ภาษาของกลุ่มชนในชาติน่าจะได้นำมาเป็น
ปัจจัยสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์ของคนใน
ประเทศ การยอมรับซึ่งกันและกัน การที่เราให้เกียรติ
เขา เขาก็จะให้เกียรติเราน่าจะเป็นมิติที่เหมาะสมและที่ดี
สำหรับสังคมแห่งความมีอารยะ การใช้ภาษาแม่มา
เป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างภาษาแม่กับภาษา
ประจำชาติหรือระหว่างภาษาแม่กับภาษาราชการจะ
สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนในชาติดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ป. พิบูลสงคราม. (2540). อนุสรณ์ครบรอบ 100 ปีฯ พณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม 14 กรกฎาคม 2540 ศูนย์
การทหารปืนใหญ่. ลพบุรี: ศูนย์การทหารปืนใหญ่, ถ่ายพหลโยธิน.